

تحولات جاری عراق و تأثیر آن در

گزینه‌های جدید اوپک

دکتر علی امامی میبدی^۱

مقدمه

در سال‌های اخیر به خاطر مساعدت، همکاری و هماهنگی اعضای اوپک، بازار نفت و قیمت‌های آن روند به نسبت مطلوبی را در پیش گرفته و بار دیگر توجه ناظران و تحلیلگران بین‌المللی به اهمیت این سازمان و نقش آن در بازار نفت جلب شده است. این نهاد که در خصوص نحوه بهره‌برداری از منابع طبیعی پایمان‌پذیر و غیرقابل جایگزین کشورهای عضو، تصمیم می‌گیرد، باید هر چه بیش‌تر تقویت شود. در این سازمان، مقام دبیر کلی از سمت‌های کلیدی اوپک محسوب می‌شود و دبیر کل توانمند، مجرب، خوش‌نام و کارا، می‌تواند به اوپک تحرک ببخشد.

در سال ۲۰۰۲ به دنبال کودتای نافرجام نظامی در ونزوئلا و بازگشت مجدد هوگو رافائل چاوز فریاس رئیس‌جمهور این کشور به صحنه قدرت، تغییر و تحولاتی در پست‌های کلیدی این کشور رخ داد که از جمله این تغییرات، انتصاب آقای علی رودریگز دبیرکل وقت ونزوئلای اوپک به عنوان رئیس شرکت دولتی نفت ونزوئلا (PDVSA) بود. به

۱. عضو هیئت علمی دانشکده اقتصاد، دانشگاه علامه طباطبائی. این مقاله در اردیبهشت ۱۳۸۲ نهایی شده است.

طوری که آقای رودریگز تنها مسئولیت یک سال و نیم از دوره سه ساله دبیرکلی اوپک را عهده دار گردید. بنابراین اوپک در اجلاس فوق العاده خود در تاریخ ۶ تیرماه ۱۳۸۱ (۲۷ ژوئن ۲۰۰۲) آقای آلوارو سیلوا وزیر وقت انرژی و معادن ونزوئلا را به عنوان دبیرکل اوپک و برای مدت یک سال و نیم باقیمانده و تا دسامبر ۲۰۰۳ برگزید. با نزدیک شدن پایان دوره دبیرکلی کنونی اوپک و ضرورت تعیین انتخاب دبیرکل جدید اوپک در اجلاس سپتامبر ۲۰۰۳ سازمان اوپک بار دیگر مسئله انتخاب دبیرکل برای اوپک که از حساسیت خاصی (به ویژه در وضعیت کنونی) برخوردار بوده مطرح گردیده است.

۱. نحوه انتخاب دبیرکل

بر طبق ماده ۲۸ اساسنامه اوپک، دبیرکل سازمان باید از میان اتباع کشورهای عضو و در وهله اول برحسب صلاحیت، شایستگی و لیاقت برای دوره‌ای سه ساله به اتفاق آرا انتخاب شود. این انتخاب برای یک بار قابل تمدید است. در صورتی که اتفاق آرا درباره نامزد واحدی بنا به هر دلیلی حاصل نگردد، انتخاب دبیرکل در وهله دوم به صورت چرخش نوبتی^۱ به مدت دو سال و غیرقابل تمدید پیش‌بینی شده است. در اساسنامه اوپک، نحوه این انتخاب تصریح نشده است؛ بدین لحاظ دو نوع تفسیر از آن (به صورت الفبایی و تاریخی) به عمل آمده است. لازم به یادآوری است که ماده ۲۸ اساسنامه اوپک در ژوئن سال ۱۹۷۰ به منظور ارتقای کارایی سازمان به روشی که بیان کردیم اصلاح گردید. این ماده، قاعده جدیدی برای انتصاب دبیرکل مطرح نمود و اصل برگزینش بهترین نامزد کشورهای عضو قرار گرفت. این در واقع، اولین راه حل برتر^۲ بود.

۲. نقش و وظایف دبیرکل اوپک

اساسنامه اوپک نقش و وظایف دبیرکل را به شرح ذیل تعیین نموده است:

1. Rotation
2. The First Best Solution

ماده ۲۷

الف- دبیر کل از نظر حقوقی، نماینده مجاز سازمان خواهد بود.
ب- دبیر کل، رئیس دبیرخانه اوپک خواهد بود و در این مقام اختیار خواهد داشت امور سازمان را طبق راهنمایی‌های هیئت عامل اداره نماید.

ماده ۲۸

الف- کنفرانس، دبیر کل را برای دوره‌ای سه ساله منصوب خواهد کرد و این مدت تصدی ممکن است یک بار برای همین دوره زمانی تمدید گردد. این انتصاب براساس معرفی نامزد از طریق کشورهای عضو و پس از بررسی و مقایسه صلاحیت‌های نامزدها به عمل خواهد آمد.

حداقل شرایط لازم برای احراز مقام دبیر کلی اوپک به شرح زیر است:

- ۳۵ سال سن،

- درجه لیسانس از دانشگاهی معتبر در یکی از رشته‌های حقوق، اقتصاد، علوم، مهندسی یا مدیریت بازرگانی،

- ۱۵ سال تجربه که حداقل ۱۰ سال آن باید در سمت‌هایی باشد که مستقیماً با صنعت نفت ارتباط داشته و ۵ سال آن در سمت‌های مدیریتی یا مسئولیت‌های اجرایی بلندپایه صرف شده باشد. تجربه در شرکت‌های وابسته به دولت و زمینه‌های بین‌المللی صنعت نفت نیز مطلوب است.

در هر مورد که اتفاق آرا حاصل نگردد، دبیر کل براساس چرخش نوبتی برای دوره‌ای دو ساله بدون لطمه زدن به شرایط احراز، تعیین خواهد شد.

ب- دبیر کل باید تبعه یکی از کشورهای عضو سازمان باشد.

ج- دبیر کل در مقر سازمان مستقر خواهد بود.

د- دبیر کل در انجام کلیه فعالیت‌های دبیرخانه نسبت به هیئت عامل اوپک مسئول خواهد بود و وظایف ادارات مختلف از طرف و تحت اجازه و مدیریت وی انجام خواهد شد.

ه- دبیر کل در کلیه جلسات هیئت عامل شرکت خواهد نمود.

ماده ۲۹

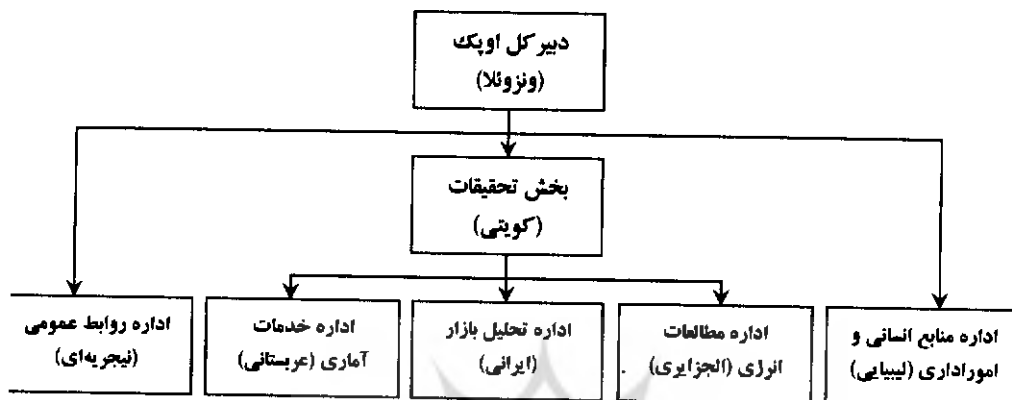
وظایف دبیر کل عبارت است از:

- الف - سازماندهی و اداره نمودن سازمان.
- ب - مراقبت در انجام وظایف و تکالیفی که برعهده ادارات مختلف دبیرخانه گذاشته شده است.
- ج - تهیه گزارش جهت ارائه به جلسه هیئت عامل در مورد مسائلی که مستلزم ملاحظه و تصمیم گیری است.
- د - مطلع کردن رئیس و سایر اعضای هیئت عامل از کلیه فعالیت‌های دبیرخانه و مطالعات انجام شده از طریق او و پیشرفت اقداماتی که در جهت تحقق قطعنامه‌های اجلاس صورت گرفته است.
- ه - مراقبت در انجام به موقع وظایفی که ممکن است اجلاس یا هیئت عامل برعهده دبیرخانه محول کرده باشند.
- و - دبیر کل همچنین سازماندهی دبیرخانه را برعهده دارد.

سایر

چنانچه دبیر کل اوپک، فرد لایق و توانمندی باشد با دارا بودن ۱۲۷ کارمند براساس چارت سازمانی اوپک (نمودار ذیل) و بودجه سالانه‌ای بالغ بر ۱۵ میلیون دلار می‌تواند تحقیقات و مطالعاتی را در خصوص نفت و انرژی و در جهت منافع کشورهای عضو و تحقق اهداف مدون سازمان اوپک و پاسداری از منابع طبیعی پایان پذیر این کشورها به انجام برساند. دبیر کل همچنین در گزینش کارشناسان دبیرخانه اوپک، نقش غیرقابل انکاری دارد که از این طریق می‌تواند دبیرخانه توانمند و معتبری را به عرصه ظهور برساند. لازم است کشورهای عضو اوپک علاوه بر پست دبیر کلی اوپک بر روی شش پست کلیدی دیگر اوپک - که در نمودار سازمانی مشخص شده است - حساسیت نشان دهند و افراد لایق، توانمند و با کفایتی را گزینش کنند. مدت دوره‌های مذکور در حال حاضر برای هر نامزد منتخب، حداکثر ۵

سال است. در حال حاضر، ریاست بخش تحقیقات - یعنی دومین پست سازمانی اوپک پس از دبیر کلی - در اختیار کویت است. رؤسای ادارات پنج گانه اوپک نیز در نمودار ذکر شده است.

۳. سابقه موضوع دبیر کلی

در ۱۴ سپتامبر ۱۹۶۰ که سازمان اوپک با تلاش کشورهای ایران، عراق، کویت، عربستان و ونزوئلا تأسیس گردید، اولین دبیر کل این سازمان آقای دکتر فؤاد روحانی (۱۹۶۴-۱۹۶۱) از ایران انتخاب شد و سپس دبیر کل از اتباع سایر اعضای مؤسس به ترتیب عراق، کویت، عربستان و ونزوئلا انتخاب گردید.

پس از اتمام دوره دبیر کلی اعضای مؤسس با رعایت ترتیب الفبایی، اعضای دیگر نیز به ترتیب تاریخ پیوستن آنان به اوپک، به دبیر کلی انتخاب شدند. آخرین دبیر کل آقای مارکس نان نگوما از کشور گابن عضو سابق اوپک بود که دوره خدمت وی در تاریخ ۳۰ ژوئن ۱۹۸۳ به پایان رسید. پس از پایان دوره خدمت او (سیزدهمین دبیر کل اوپک) از نظر چرخش تاریخی، دبیر کلی اوپک به ایران تعلق می گرفت لکن بنا به ملاحظات سیاسی و جنگ تحمیلی، برخی از کشورهای عرب عضو اوپک به ویژه عراق با دبیر کلی کشور ایران مخالفت ورزیدند. به دنبال این مخالفت، کشورهای عضو اوپک تفسیر دوگانه‌ای از

۱. کشورهای اکوادور در سال ۱۹۹۲ و گابن در سال ۱۹۹۵ سازمان اوپک را ترک نمودند و در حال حاضر این سازمان

لغت چرخشی ارائه کردند؛ برخی از کشورها به حمایت از انتخاب دبیر کل بر اساس «چرخش الفبایی»^۱ و برخی دیگر به طرفداری از انتخاب دبیر کل بر اساس «چرخش تاریخی»^۲ پرداختند. در هر صورت در اثر عدم توافق کشورهای عضو در مورد تعیین رویه انتخاب دبیر کل، تلاش در این زمینه، بی نتیجه ماند به طوری که عملاً آقای دکتر فاضل چلبی، معاون عراقی دبیر کل به مدت ۵ سال و تا ژوئن ۱۹۸۸ به عنوان سرپرست بر اوپک حاکم گردید. لازم به یادآوری است با تجدید ساختار سازمانی که در اوپک صورت گرفت پست معاونت دبیر کل حذف گردیده است.

جدول شماره ۱- دبیر کل‌های اوپک (۱۹۶۱ تا ژوئن ۲۰۰۲)

دوره دبیر کلی	کشور متبوع	نام دبیر کل
۱۹۶۱-۱۹۶۴	ایران	۱. دکتر فواد روحانی Dr Fuad Rouhani
۱۹۶۵	عراق	۲. دکتر عبدالرحمان البزاز Dr A. Rahman Al-Bazzaz
۱۹۶۶	کویت	۳. آقای اشرف لطفی Asfraf Lutfi
۱۹۶۷	عربستان سعودی	۴. آقای محمد صالح جوخدار Mohammad S. Joukhdar
۱۹۶۸	ونزوئلا	۵. دکتر فرانسیسکو پارا Dr Francisco R. Parra
۱۹۶۹	اندونزی	۶. دکتر ابریح سانگر Dr Ebrich-Sanger
۱۹۷۰-۱۹۷۱	لیبی	۷. آقای عمر بدری Omarel Badri
۱۹۷۱-۱۹۷۲	امارات متحده عربی	۸. دکتر ندیم باچاچی Dr Nadim Pachachi
۱۹۷۳-۱۹۷۴	الجزایر	۹. دکتر عبدالرحمان خان Dr Abderrahman Khane
۱۹۷۵-۱۹۷۶	نیجریه	۱۰. آقای اتو کیتی فیده M. O. Feyide
۱۹۷۷-۱۹۷۸	قطر	۱۱. آقای علی محمد جیده Alim. Jaidah
۱۹۷۹-۱۹۸۱	اکوادور	۱۲. آقای رنه اورتیس Rene G. Ortiz
June ۱۹۸۱ - June ۱۹۸۳	گانا	۱۳. دکتر مارکس نانگووما Dr Marcs. Nannguoma
June ۱۹۸۳ - July ۱۹۸۳	عراق	۱۴. دکتر فاضل چلبی (جانشین دبیر کل)
July ۱۹۸۳ - Dec. ۱۹۹۴	اندونزی	۱۵. دکتر سوبرتو Dr Subroto
Jan. ۱۹۹۵ - Dec. ۲۰۰۰	نیجریه	۱۶. دکتر ریلوانو لکمان Dr Rilwanu Lukman
Jan. ۲۰۰۱ - June ۲۰۰۲	ونزوئلا	۱۷. دکتر علی رودریگز Dr A. Rodriguerz
July ۲۰۰۲ - Dec. ۲۰۰۳	ونزوئلا	۱۸. آلوارو سیلوا Alvaro Silva

1. Alphabetical Rotation
2. Historical Rotation

با خاتمه جنگ تحمیلی نیز مخالفت با رویه چرخشی دبیر کلی اوپک ادامه یافت و از سال ۱۹۸۸ تاکنون در مورد نحوه انتخاب دبیر کل، عملاً اصل شایستگی و لیاقت، طبق ماده ۲۸ اساسنامه اوپک اعمال گردیده است. بنابراین در این مدت، سه دبیر کل با استناد به اساسنامه اوپک به ترتیب از کشورهای اندونزی، نیجریه و ونزوئلا به اتفاق آرا و از طریق اجلاس وزرا عهده‌دار این سمت شدند. اسامی دبیر کل‌های اوپک از ابتدا تاکنون در جدول شماره ۱ بیان شده است.

۴. انتخاب دبیر کل با معیار چرخش نوبتی

مباحث چرخش تاریخی و چرخش الفبایی دبیر کلی اوپک در مذاکرات خصوصی و گاه در جلسات علنی اوپک مدت‌ها به طول انجامید تا این که در اجلاس ۷۸ اوپک در سال ۱۹۸۶ مقرر گردید گروهی از کارشناسان حقوقی کشورهای عضو اوپک، ماده ۲۸ اساسنامه را که در مورد انتخاب دبیر کل است از لحاظ مفهوم چرخش نوبتی مورد بررسی و تفسیر قرار دهند و نظر حقوقی خود را به اطلاع اجلاس وزرا برسانند. جلسه کارشناسان حقوقی کشورهای عضو اوپک در دسامبر ۱۹۸۶ در وین تشکیل گردید. در اثر اختلاف دیدگاه و عدم اجماع نظر بین کارشناسان حقوقی، مقرر گردید که نظرات نمایندگان بدون نتیجه‌گیری و قضاوت به نشست اوپک جهت اخذ تصمیم ارائه گردد. نمایندگان حقوقی الجزایر، عراق، کویت، نیجریه و عربستان طرفدار چرخش الفبایی بودند و استدلال می‌کردند که در زمان انتخاب اولین دبیر کل نیز چرخش الفبایی بین پنج کشور عضو مؤسس رعایت شده است و در ضمن، کلمه «چرخش» در ماده ۲۸ اساسنامه بدون تفسیر و به صورت عام نوشته شده است. بنابراین می‌بایستی براساس مقررات سایر مجامع بین‌المللی که چرخش الفبایی است اقدام شود و دبیر کلی از کشور الجزایر آغاز گردد.

نمایندگان گابن، ایران و لیبی، طرفدار چرخش تاریخی بودند و استدلال می‌نمودند که اتخاذ روش انتخاب برحسب چرخش الفبایی باعث به وجود آمدن تبعیض بین اعضا می‌شود؛ به نحوی که کشوری مانند ونزوئلا پس از ۴۳ سال و برخی کشورهای دیگر پس

از ۸ سال می‌توانند نمایندگان خود را برای انتخاب دبیر کلی معرفی نمایند. این کشورها علاوه بر غیرمنصفانه خواندن رویه‌های فبایی به لحاظ فاصله زمانی احراز سمت دبیر کلی، معتقد بودند که رویه تاریخی در مورد رئیس هیئت عامل اوپک هم اکنون نیز اعمال می‌گردد؛ بنابراین منطقی است که در مورد انتصاب دبیر کل اوپک نیز این رویه اعمال گردد.

لازم به یادآوری است که چنانچه اعمال چرخش نوبتی (تاریخی یا الفبایی) مدنظر قرار گیرد برای انتخاب دبیر کل، دیگر رأی‌گیری به عمل نمی‌آید و کشوری که در نوبت قرار دارد با معرفی کاندید، به سمت دبیر کلی اوپک دست خواهد یافت.

البته اصل شدن این رویه، ضعف عمده‌ای دارد و آن این که ممکن است افراد ضعیف و نالایقی از کشورهای عضو بر حسب رابطه و ملاحظات دیگر، سمت کلیدی اوپک را عهده‌دار شوند و این امر منجر به تضعیف سازمان، کناره‌گیری برخی از اعضا و حتی اضمحلال آن شود. قابل توجه است که اگر چرخش الفبایی نیز در سال ۱۹۸۳ مورد قبول و پذیرش قرار گرفته بود، با توجه به دو ساله بودن دوره خدمت دبیر کل از طریق این روش، نوبت دبیر کلی ایران در سال ۱۹۹۱ فرا می‌رسید.

۵. انتخاب دبیر کل با معیار انتخاب اصلاح

انتخاب دبیر کل بر اساس معیار شایستگی و لیاقت و طبق ماده ۲۸ اساسنامه اوپک، روشی است که عملاً از جولای ۱۹۸۸ تا به حال در سازمان اعمال گردیده است. اگر دبیر کل با معیار چرخشی انتخاب شود دوره آن دو سال و بدون تمدید، برای هر کشور عضو است ولی اگر بر اساس شایستگی و صلاحیت انتخاب شود مدت آن سه سال است و برای یک بار نیز قابل تمدید خواهد بود.

این روش بر مبنای نظر شایسته‌سالاری بوده و این که در اوپک باید بهترین‌ها دبیر کل باشند تا با عملکرد خوب خود، اهداف اوپک را تحقق ببخشند. چنانچه نامزد کشوری با این روش انتخاب شود آن گاه برای آن کشور مایه افتخار و امتیاز بین‌المللی خواهد بود. بر طبق

ماده ۲۸ اساسنامه اوپک، ابتدا باید نامزد کشورهای عضو معرفی شود. روش معمول در این زمینه، اعلام رسمی و درخواست از دبیرخانه اوپک نسبت به معرفی نامزد مورد نظر به کشورهای عضو است. پس از اعلام رسمی نامزدها، کشورهای عضو، توانمندی‌ها، صلاحیت‌ها و سوابق علمی و تجربی نامزدها را بررسی می‌کنند. در این رویه کشورها تلاش می‌نمایند نامزدی را معرفی کنند که چنانچه سوابق تحصیلی، تجربی و شخصی او با سوابق دیگر نامزدها مقایسه گردد باعث شرمندگی کشور متبوع نگردد و نامزد لایقی باشد که توانایی کسب اجماع نظر لازم را داشته باشد.

براین اساس، انتصاب دبیر کل با رأی گیری از اعضا انجام می‌گیرد و نامزدی که بتواند تمامی آرای یازده کشور عضو را به سوی خود جلب کند، دبیر کل خواهد شد. مشکل عمده این روش این است که حتی یک رأی منفی، باعث حذف نامزد مورد نظر می‌شود. بنابراین مسیر دشواری برای نامزد کشورهایی که مبتلا به مسائل سیاسی با دیگر کشورهای عضو هستند، وجود دارد. از آنجا که ممکن است در این رویه بر سر انتصاب دبیر کل اوپک توافق نهایی صورت نگیرد، بنابراین سیستم چرخشی نیز در اساسنامه پیش‌بینی شده است.

قابل توجه است که هر قدر موضوع انتخاب دبیر کل به سمت رویه دوم یعنی چرخشی (اعم از تاریخی یا القیابی) سیر کند، احتمال پذیرفته شدن ایران در نوبت اول یا نوبت‌های نزدیک آینده بیش تر خواهد بود. شاید اصرار ایران در گرفتن این سمت از طریق راه حل چرخشی و نوبتی شدن پست دبیر کلی و مبنا قرار گرفتن این رویه به همین لحاظ بوده است.

۶. فرایند انتخاب دبیر کل اوپک از سال ۱۹۸۳

مسأله انتخاب دبیر کل اوپک از سال ۱۹۸۳ یعنی با پایان یافتن یک دوره دبیر کل شدن کلیه کشورهای عضو، همواره یکی از مسائل مورد اختلاف کشورهای عضو بوده است. با تفسیر دوگانه از لغت چرخشی که براساس روش چرخش تاریخی، تصدی پست دبیر کلی به ایران و براساس چرخش القیابی به الجزایر تعلق می‌گرفت، قضیه به بن‌بست رسید و تا ژوئن

۱۹۸۸ سازمان اوپک بدون دبیر کل باقی ماند و عملاً معاون عراقی دبیر کل به عنوان جانشین دبیر کل ایفای نقش نمود. بالاخره در سال ۱۹۸۸ آقای دکتر سوپروتو، وزیر اسبق انرژی و معادن اندونزی با استناد به معیار اصلی ماده ۲۸ اساسنامه اوپک یعنی انتصاب بر اساس صلاحیت و شایستگی به اتفاق آرا از طریق اجلاس وزرا منصوب شد. طبق اساسنامه، دوره خدمت نامبرده یک بار دیگر و تا سال ۱۹۹۴ تمدید گردید. بنابراین آقای دکتر سوپروتو برای دو دوره و در عمل به مدت شش سال و نیم دبیر کل اوپک بود.

در سال ۱۹۹۴ ابتدا میان نامزد ایران آقای کاظم پور اردبیلی و نامزد ونزوئلا آقای پارا برای پست دبیر کلی، رقابت صورت گرفت اما در نهایت با معرفی آقای دکتر لقمان، نامزد نیجریه با توجه به معیار لیاقت و شایستگی از طریق اجلاس وزرا از ژانویه ۱۹۹۵ وی به عنوان دبیر کل اوپک انتخاب شد. او طبق اساسنامه برای دوره دوم نیز به این سمت برگزیده شد، لیکن با انتصاب وی به سمت مشاور عالی نفت و انرژی رئیس جمهور نیجریه، مجدداً رقابت برای کسب سمت دبیر کلی اوپک در سال ۱۹۹۹ آغاز شد. عربستان در ۲۱ ژوئن ۱۹۹۹، آقای سلیمان الجاسر الحریش را به عنوان نامزد دبیر کل این سازمان معرفی نمود. محافل نفتی کشورهای حوزه خلیج فارس، وجود شخصیتی را از عربستان در چنین منصبی، موجب افزایش اعتماد بازار به اوپک دانستند و آن را با توجه به اهمیت و وزن عربستان در این سازمان باعث تقویت جایگاه جهانی اوپک قلمداد نمودند. از طرف دیگر، معرفی آقای حریش، عضو هیئت عامل عربستان در اوپک و با سوابق تحصیلی، تجربی و پژوهشی برجسته و چشمگیر، بیانگر جدیت مقامات سعودی برای احراز این سمت تلقی گردید. لازم به یادآوری است که از زمان تأسیس اوپک، عربستان در سال ۱۹۶۷ و تنها به مدت یک سال موفق به عهده‌داری این پست گردیده است.

در تاریخ ۱۹ جولای ۱۹۹۹، ایران رسماً نامزد خود آقای کاظم پور اردبیلی را معرفی نمود و در آخرین مهلت در ۲۰ سپتامبر ۱۹۹۹ کشور عراق دکتر الانباری را به عنوان نامزد خود معرفی کرد. در ضمن کشور الجزایر انصراف آقای یوسف یوسفی نامزد خود را اعلام کرد.

بدین ترتیب رقابت بین نامزدهای ایران، عراق و عربستان آغاز شد. در تحلیل‌ها^۱ بیان شد که ایران در اجلاس وزرای اوپک در وین به عنوان مصالحه و معامله با عربستان پیشنهاد کرده است که «به طور همزمان در مورد دو دوره سه ساله دبیر کلی اوپک تصمیم‌گیری شود» به طوری که در دوره اول نامزد عربستان از اول جولای ۲۰۰۱ و در دوره دوم آقای کاظم پوراردبیلی از اول جولای ۲۰۰۳ به سمت دبیر کلی منصوب شوند. لیکن این پیشنهاد با مخالفت عراق و عدم رضایت برخی دیگر از اعضا به ویژه امارات مواجه گردید و به طور کلی مسأله انتخاب دبیر کل به بن‌بست کشیده شد. همچنین مقرر شد آقای لقمان، دبیر کل وقت اوپک برای مدت شش ماه و عملاً تا پایان سال ۲۰۰۰ همزمان به عنوان مشاور عالی رئیس جمهور نیجریه از محل استقرار خود در کشورش، بر امور دبیرخانه اوپک نیز نظارت کند.

از سوی دیگر در چهلمین سالگرد تأسیس اوپک، دومین اجلاس سران این سازمان، در سال ۲۰۰۰ در کشور ونزوئلا برگزار شد و آقای علی رودریگز وزیر انرژی و معادن وقت این کشور که لیاقت و شایستگی خود را به منصب ظهور رسانده بود، به عنوان بهترین نامزد دبیر کلی اوپک مطرح گردید و از اول ژانویه ۲۰۰۱ به اتفاق آرا توسط کنفرانس وزرای اوپک بر اساس معیار شایستگی به این سمت برگزیده شد. به دنبال کودتای نافرجام در ونزوئلا و انتصاب آقای علی رودریگز به عنوان رئیس شرکت دولتی نفت ونزوئلا (PDVSA) بار دیگر پست دبیر کلی اوپک برای مدت باقیمانده از جولای ۲۰۰۲ الی دسامبر ۲۰۰۳ به آقای آلوارو سیلوا وزیر وقت انرژی و معادن ونزوئلا واگذار گردید. از آنجائیکه در خصوص انتخاب دبیر کل جدید اوپک در اجلاس سپتامبر ۲۰۰۳ سازمان اوپک تصمیم‌گیری خواهد شد، بر این اساس برخی از کشورهای عضو اوپک با توجه به شرایط موجود در تکاپو، رایزنی و تحرک برای به دست آوردن این سمت برآمده‌اند.

1. *MEES*, 27 September and 6 December 1999

۷. راه‌حل‌های ممکن برای انتخاب دبیر کل و تقویت موضع جهانی اوپک

در خصوص مسأله دبیر کلی اوپک می‌باید دو جنبه زیر مورد عنایت خاص قرار گیرد:

الف) اقداماتی که نباید صورت پذیرد:

۱. تبلیغات: از تبلیغات بی‌مورد مبنی بر این که دبیر کلی اوپک حق ما بوده و همچنین ایجاد انتظارات بی‌مورد در مردم، می‌باید جلوگیری کرد. در واقع از نظر حقوقی نیز چنین حقی تاکنون در اوپک به اثبات نرسیده است. بدون شک انتخاب دبیر کل لایق به روند تحکیم وضع بازار که در سال‌های اخیر شاهد آن بوده‌ایم کمک کرده و از تزلزل قیمت‌ها جلوگیری کرده است. به عبارت دیگر اصرار بر سیستم چرخشی (تاریخی یا الفبایی) به مصلحت نیست؛ باید تلاش کرد تا کشورهای عضو اوپک با معیار شایسته‌سالاری در مورد انتخاب نامزد لایق و توانمندی که مورد اعتماد بوده و روح یکپارچگی و همبستگی را در بین کشورهای عضو به نمایش بگذارد به توافق و دیدگاه مشترکی دست یابند. تلاش برای دستیابی به پست دبیر کلی را باید به عنوان بخشی از توجه و اهتمام کشور و حمایت پیگیر از سازمان در جهت رسیدن به اهداف اوپک - که در اساسنامه آمده است - به شکلی که تضمین‌کننده منافع کشورهای عضو باشد تلقی نمود. نکته اصلی این است که از نظر اکثر کشورهای عضو اوپک، دبیر کل باید شخص لایقی باشد و غیرسیاسی عمل کند.

۲. نامزد دبیر کلی از عربستان، قطر، کویت، امارات و عراق: در سال‌های اخیر عربستان جایگاه خود را در مسائل بین‌المللی از دست داده و در صدد است تا این جایگاه را از طریق دبیر کلی اوپک مجدداً به دست آورد. با توجه به این که ریاست بخش تحقیقات سازمان اوپک در اختیار کویتی‌ها و ریاست اداره خدمات آماری در دست عربستان است، با انتخاب دبیر کل از عربستان عملاً اوپک در خدمت سیاست‌های نفتی عربستان و غرب قرار خواهد گرفت.

از سوی دیگر چنانچه از میان کشورهای حوزه خلیج فارس نظیر کویت، قطر، امارات و عراق فردی نامزد این سمت شود، قطعاً در راستای اهداف غرب اقدام خواهد نمود و این امر باعث می‌شود که ایران با شرایط دشواری مواجه گردد.

ب) اقداماتی که باید صورت پذیرد.

۱. معرفی نامزد ایران: با توجه به اینکه انتخاب دبیر کل در درجه اول یعنی بر اساس معیار صلاحیت و شایستگی و اولین راه برتر می‌باشد. ضروری است نامزدی را معرفی کنیم که بر حسب اجماع نظر کارشناسان نفتی کشور، اصلح و ارجح باشد تا قدرت چانه‌زنی کشور را در انتخاب دبیر کل در ستاریوهای مختلف افزایش دهد.

۲. نامزدهایی از کشورهای الجزایر، اندونزی، نیجریه و لیبی: از میان این کشورها با توجه به این که سیاست‌های نفتی الجزایر به ایران نزدیک‌تر است و به علاوه این کشور از نامزدهای لایق و توانمندی نیز برخوردار است، ارجح آن است که ایران در مرحله اول، زمینه‌های انتخاب شدن نامزد این کشور را فراهم سازد. حمایت از نامزدهای دبیر کلی کشورهای اندونزی، نیجریه و لیبی در مراحل بعدی قرار می‌گیرد.

۳. چرخش نوبتی (تاریخی یا الفبایی): ابتدا باید از نامزد لایق، متعهد و مقید به سازمان اوپک استقبال کنیم و از آن حمایت کنیم و عالی‌ترین سطح مساعی خود را در جهت توفیق هر چه بیش‌تر آن نامزد به کار بگیریم. در صورت عدم توفیق انتخاب دبیر کل مورد نظر، با معیار شایستگی، می‌باید در چهارچوب اساسنامه سازمان، مسأله دبیر کل نوبتی (براساس چرخش الفبایی یا تاریخی) را تعقیب کنیم. در صورتی که جو عدم پذیرش چرخش تاریخی حاکم شود لازم است ایران چرخش الفبایی را بپذیرد و به نامزد الجزایر بر مبنای چرخش الفبایی رأی بدهد و نامزد این کشور را برای دوره‌ای دو ساله تأیید کند.